

Turvataarkastushenkilöstön koulutuksen opetussuunnitelman tuottaminen

Vehmas, Timo

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Leppävaara

Turvataarkastushenkilöstön koulutuksen opetussuunnitelman tuottaminen

Timo Vehmas
Turvallisuusalan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Huhtikuu 2009

Laurea University of Applied Sciences
Laurea Leppävaara

Development of a Training Curriculum for Security Screeners

Timo Vehmas
Security Management Programme
Thesis
April 2009

Timo Vehmas

Turvataarkastushenkilöstön koulutuksen opetussuunnitelman tuottaminen

Vuosi 2009 Sivumäärä 27

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa opetussuunnitelma turvatarkastushenkilöstön perus- ja määräaikauskoulutuksiin. Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena ja työelämälähtöisenä projektina. Työn toimeksiantajana oli Avia Line Oy, joka tarjoaa koulutuspalveluja ilmailun palveluketjussa toimiville organisaatioille.

Siviili-ilmailun turvaamiseen liittyvät koulutukset ovat luvanvaraisia. Koulutuksia valvoo, kansallinen siviili-ilmailuviranomainen, Ilmailuhallinto. Tämä projekti syntyi tarpeesta tuottaa toimeksiantajalle viranomaisvaatimukset täyttävä opetussuunnitelma, joka ottaa huomioon nykyisen tiedon ammatillisesta aikuiskasvatuksesta ja oppimismäköisistä.

Opetussuunnitelman tarkoituksena on esitellä koulutuksien sisällölliset ja menetelmälliset valinnat sekä niiden vastaavuus kansainväliseen ja kansalliseen lainsäädäntöön. Opetussuunnitelma on käytännön työkalu koulutusorganisaatiolle. Sen avulla pystytään tarjoamaan entistä yhdenmukaisempaa koulutusta.

Opetussuunnitelman sisältö vastaa Ilmailulain 2005/1242 sekä Ilmailuhallinnon antaman ilmailumääräyksen, Siviili-ilmailun turvaamiseen liittyvistä koulutusvaatimuksista ja hyväksynnöistä, SEC M1-1, vaatimuksia. Se ottaa huomioon Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten 2008/300 sekä 2002/2320 asettamat vaatimukset sekä näitä asetuksia täydentävien Komission asetusten vaatimukset. Tämän lisäksi opetussuunnitelmassa on hyödynnetty lentoasemia ylläpitävän Finavian ohjeistuksia turvatarkastustoiminnasta. Valmiiden aineistojen lisäksi, aineiston hankkimismenetelmänä käytettiin avointa haastattelua.

Projektin lopputuloksena syntyi opetussuunnitelma, jonka pohjalta Avia Line Oy sai Ilmailuhallinnolta koulutushyväksynnän turvatarkastushenkilöstön perus- ja määräaikauskoulutuksiin. Opetussuunnitelman mukaista koulutusta annetaan suomalaisille siviili-ilmailun turvaamiseen liittyvissä tehtävissä toimiville turvatarkastajille. Opetussuunnitelma on osoittautunut toimivaksi ja käyttökelpoiseksi. Jatkuvat muutokset sekä siviili-ilmailun turvaamiseen liittyvässä normistossa että opetusmenetelmien kehittymisessä edellyttävät säännöllistä päivittämistä.

Asiasanat: Turvatarkastukset, turvallisuuskoulutus, opetussuunnitelmat, oppiminen, opettaminen

Timo Vehmas

Development of Training Curriculum for Security Screeners

Year	2009	Pages	27
------	------	-------	----

The purpose of this thesis was to develop a training curriculum for initial and recurrent training of security screeners. This thesis was functional and the need for the project came from working life. The project was assigned by Avia Line Oy, which offers training services to the aviation industry.

Training regarding safeguarding civil aviation against unlawful acts is a licensed trade. Training and training organizations are controlled by the Finnish Civil Aviation Administration (FCAA). The need for the project emerged from the need to develop a training curriculum that meets the requirements of the FCAA and takes into consideration the current knowledge of learning and vocational education for adults.

The purpose of the training curriculum is to describe the contents and methods of the training. The training curriculum is a practical tool for the training organization and its objective is also to standardize training.

The training curriculum complies with Finnish civil aviation act 2005/1242 and aviation regulation SEC M1-1. It also fulfills the regulations issued by the European Parliament and the Council 2008/300 and 2002/2320. It also meets the demands of the detailed documents stipulated by the Commission. In addition to international and national legislation, the guidelines of Finavia were also taken into consideration. The research methods used were based on the use of ready materials and open interviews.

The outcome of the thesis was a training curriculum which was used to apply for a training license from the FCAA. Training based on that curriculum is nowadays given to Finnish security screeners. The training curriculum has proved to be a practical tool for the instructors. However, constant changes in the legislation demand regular updates of the tool.

Key words: Security control, security training, training curriculum, learning, teaching

Sisälllys

1	Johdanto	6
2	Projektin kuvaus	7
	2.1 Tarve projektin tekemiseen	8
	2.2 Projektin taustat	8
	2.3 Projektin aiheen rajaus.....	9
	2.4 Projektille asetetut tavoitteet	10
3	Toimeksiantajana Avia Line Oy	10
4	Projektin aineiston hankinta	11
	4.1 Teoreettinen viitekehys sosiokonstruktiivisesta oppimiskäsityksestä.....	11
	4.2 Opetussuunnitelman tuottaminen turvatarkastuskoulutukseen sosiokonstruktiivisen oppimiskäsityksen näkökulmasta.....	12
	4.3 Laadukkaan opetussuunnitelman tuottaminen	14
5	Käytetyt menetelmät.....	16
	5.1 Valmiiden aineistojen käyttö	16
	5.2 Haastattelu.....	16
6	Projektin eteneminen	17
	6.1 Projektin asettaminen	17
	6.2 Aineistoon perehtyminen ja menetelmien valinta.....	18
	6.3 Aineiston analyysi ja tulkinta	19
	6.4 Projektin kirjoittaminen ja muokkaaminen	20
	6.5 Projektin arviointi ja viimeistely.....	21
7	Opinnäytetyöprosessin arviointi	21
8	Katse tulevaisuuteen	22
	Lähteet.....	24
	Liitteet	25

1 Johdanto

Siviili-ilmailun turvaamiseen liittyvänä toimenpiteenä turvatarkastus on tullut tutuksi kaikille lentomatkustajille. Vaikka kyseessä on vain yksi siviili-ilmailun turvaamiseen tähtäävä toimenpide, sen merkitys sekä matkustusmukavuudelle että matkustajien mielikuvalle ilmailusta matkustusmuotona on merkittävä. Tämä työ esittelee prosessin turvatarkastushenkilöstön koulutuksen järjestämiseksi, opetussuunnitelman tuottamisen näkökulmasta.

Opetussuunnitelman tuottaminen turvatarkastushenkilöstön perus- ja määräaikauskoulutuksiin oli työelämälähtöinen, toiminnallinen opinnäytetyö, joka toteutettiin projektina. Projektin aikana luotiin pohja uusille turva-alan koulutuksille toimeksiantajayritykseen. Lopputuloksena syntyi opetussuunnitelma, joka kattaa siviili-ilmailun turvaamiseen vaikuttavissa tehtävissä toimivien turvatarkastajien koulutus- ja kelpoisuusvaatimukset.

Opetussuunnitelma hyväksyttiin kansallisella, siviili-ilmailun turvaamista valvovalla viranomaisella, Ilmailuhallinnolla. Hyväksynnän jälkeen projektin toimeksiantaja aloitti opetussuunnitelman mukaiset koulutukset.

Ajatus opetussuunnitelman tuottamisesta tuli projektin toimeksiantajalta, jonka koulutusvalikoimaan haluttiin saada turvatarkastushenkilöstön perus- ja määräaikauskoulutukset. Samalla toimeksiantaja tarvitsi työkalun koulutusten muutosten hallintaan ja niiden viemiseen joustavasti koko koulutusorganisaation läpi.

2 Projektin kuvaus

Ilmailuhallinnon vuosikertomuksen (2007) mukaan Suomessa siviili-ilmailun turvaamiseen liittyvät tehtävät ovat Ilmailulain 2005/1242 perusteella annettu Ilmailuhallinnolle. Ilmailuhallinto edistää Suomessa ilmailun yleistä turvallisuutta, siviili-ilmailun turvaamista sekä käsittelee kaupalliseen lentoliikenteeseen ja liikenteen sujuvuuteen liittyviä asioita. Lisäksi Ilmailuhallinto huolehtii Suomessa yleisestä lentoturvallisuudesta ja ilmailun valvonnasta sekä vastaa siviili-ilmailun viranomaistehtävien hoitamisesta. (Ilmailuhallinnon vuosikertomus 2007, 9.)

Turvataarkastushenkilöstön koulutukset ovat luvanvaraista toimintaa, jota Ilmailuhallinto valvoo. Ilmailuhallinnon antama Ilmailumääräys, siviili-ilmailun turvaamiseen liittyvistä koulutusvaatimuksista ja hyväksynnöistä, SEC M1-1 (2008) määrittelee sekä turvatarkastushenkilöstön koulutusten vähimmäisvaatimukset, että vaatimukset turvatarkastajille, koulutusorganisaatioille ja kouluttajille. Ilmailumääräyksen SEC M1-1 (2008) mukaan turvatarkastushenkilöstön koulutus koostuu perus- ja määräaikaiskoulutuksista. (Ilmailumääräys SEC M1-1 2008, 1-2.)

Ilmailumääräys, siviili-ilmailun turvaamiseen liittyvistä koulutusvaatimuksista ja hyväksynnöistä, SEC M1-1 (2008) määrittää turvatarkastushenkilöstön peruskoulutuksen jakaantumisen opiskelujaksoon ja perehdyttämisjaksoon. Turvatarkastushenkilöstön peruskoulutuksen opiskelujakso muodostuu kaikille opiskelijoille yhteisestä opetuskokonaisuudesta, sekä työtehtävittäin eritellyistä opetuskokonaisuuksista. Työtehtävittäin eriteltyjä opetuskokonaisuuksia on yhteensä viisi. Näitä ovat henkilöitä, käsimatkatavaroita ja mukana kuljetettavaa materiaalia turvatarkastaville henkilöille suunnattu opetuskokonaisuus, ruumassa kuljetettavia matkatavaroita turvatarkastaville henkilöille suunnattu opetuskokonaisuus, rahtia ja postia turvatarkastaville henkilöille suunnattu opetuskokonaisuus, lentoasemille ja ilma-aluksiin kuljetettavaa materiaalia turvatarkastaville henkilöille suunnattu opetuskokonaisuus sekä ajoneuvoja turvatarkastaville henkilöille suunnattu opetuskokonaisuus. Turvatarkastushenkilöstön peruskoulutuksen työtehtävittäin eritellyissä opetuskokonaisuuksissa opiskelijoille opetetaan ne tiedot ja taidot sekä koulutetaan niihin menetelmiin ja laitteisiin, joita heidän tulevien työtehtäviensä suorittaminen edellyttää. Opiskelujakso sisältää kokonaisuudessaan teoriaopetusta, käytännön harjoituksia ja teoriakokeen. Tämän lisäksi opiskelijat suorittavat myös kuvantulkinnan kokeen, jonka tarkoituksena on mitata läpivalaisulaitteen kuvantulkinnan osaamista, mikäli heidän tulevat työtehtävänsä sitä edellyttävät. (Ilmailumääräys SEC M1-1 2008, 1.)

Ilmailumääräyksen, siviili-ilmailun turvaamiseen liittyvistä koulutusvaatimuksista ja hyväksynnöistä, SEC M1-1 (2008) mukaan opiskelujakson hyväksytyn suorittamisen jälkeen opiskelijat voivat aloittaa perehdyttämisjakson. Perehdyttämisjakso on tavoitteellista, ohjattua työharjoittelua joka suoritetaan aidossa työympäristössä. Perehdyttämisjaksoon sisältyy myös käytännön koe, jossa mitataan työtehtävissä tarvittavien käytännön tietojen ja taitojen sovelta-

mista. Perehdyttämisyksikön tarkoituksena on, että opiskelijat vahvistavat opiskelujakson aikana saamaansa ammattitaitoa. Hyväksytyt perehdyttämisyksikön jälkeen koulutusorganisaatio hakee opiskelijoille henkilöhyväksynät Ilmailuhallinnolta. Hyväksynät saatuaan, koulutusorganisaatio kirjoittaa opiskelijoille määräaikaista todistusta. (Ilmailumääräys SEC M1-1 2008, 1-2.) Turvatarkastushenkilöstön peruskoulutuksen koulutusrakenne on havainnollistettu liitteessä 1.

Ilmailumääräys, siviili-ilmailun turvaamiseen liittyvistä koulutusvaatimuksista ja hyväksynnöistä, SEC M1-1 (2008) asettaa turvatarkastushenkilöstön määräaikaiskoulutuksen vaatimukseksi kerrata opiskelijoiden tietoja ja taitoja sekä perehtyä alalla tapahtuneisiin muutoksiin ja tekniseen kehitykseen. Turvatarkastushenkilöstön määräaikaiskoulutus muodostuu opiskelujaksosta joka sisältää kaikille opiskelijoille yhteisen opetuskokonaisuuden, sekä työtehtävittäin eriteltyjä opetuskokonaisuuksia. Työtehtävittäin eriteltyt opetuskokonaisuudet jakaantuvat samalla tavalla, kuin edellisessä kappaleessa kuvatussa turvatarkastushenkilöstön peruskoulutuksessa. Määräaikaiskoulutuksessa tietojen ja taitojen hallinta varmistetaan koulutuksen lopuksi loppukokeella. Opiskelujakson hyväksytyt suorittamisen jälkeen koulutusorganisaatio hakee opiskelijoille hyväksyntää Ilmailuhallinnolta ja kirjoittaa määräaikaista todistusta hyväksynät saatuaan. (Ilmailumääräys SEC M1-1 2008, 2.) Turvatarkastushenkilöstön määräaikaiskoulutus on kuvattu liitteessä 2.

2.1 Tarve projektin tekemiseen

Tarve opetussuunnitelmalle syntyi syksyllä 2008, kun Avia Line Oy:n koulutusrakennetta ja -valikoimaa aloitettiin luomaan vastaamaan suomalaisten, ilmailun palveluketjussa, toimivien yritysten tarpeita. Ilmailuhallinnon antama Ilmailumääräys siviili-ilmailun turvaamiseen liittyvistä koulutusvaatimuksista ja hyväksynnöistä SEC M1-1 (2008), antaa perusvaatimukset turvatarkastushenkilöstön perus- ja määräaikaiskoulutusten koulutusohjelmien hyväksyttämiseksi. Tarve opetussuunnitelmalle tuli yrityksen puolelta. Projektin toimeksiantajan tavoitteena oli saada vahva pohja uusille turva-alan koulutuksille ja aloittaa opetussuunnitelman mukaiset koulutukset mahdollisimman pian.

2.2 Projektin taustat

Siviili-ilmailun turvaamiseen liittyvät koulutusvaatimukset sekä hyväksyntöihin liittyvät prosessit ovat uusiutuneet säännöllisesti viime vuosina. Edellinen koulutukseen liittyvä ilmailumääräys SEC M1-1 astui voimaan 1.5.2007 ja uudistettu ilmailumääräys SEC M1-1 astui voimaan 15.9.2008. Aikaisemmin koulutusten kansallisia vaatimuksia on päivitetty vuosina 2004 ja 1999.

Siviili-ilmailun turvaamiseen liittyvien toimenpiteiden kehittäminen alkoi erityisen voimakkaasti vuonna 2001 tapahtuneen New Yorkin terrori-iskun jälkeen. Euroopassa tapahtumiin reagoitiin yhtenäistämällä yhteisölainsäädäntöä nopealla tahdilla. Samalla myös koulutusvaatimukset ja niihin liittyvät kelpoisuusvaatimukset eri ohjeiden muodossa ovat muuttuneet vuosittain. Opetussuunnitelman avulla koulutusorganisaatio pystyy reagoimaan koulutusten muuttuviin haasteisiin ja viemään muutokset hallitusti läpi koko koulutusorganisaation.

Sain projektin tehtäväkseni nykyiseltä työnantajaltani. Olen aikaisemmissa työtehtävissäni ollut läheisesti tekemisissä siviili-ilmailun turvaamisen ja erityisesti turvatarkastusten parissa vuodesta 2001 lähtien. Olen päässyt myös rakentamaan koulutusohjelmia erilaisiin turvatarkastustehtäviin. Tämä projekti oli erinomainen tilaisuus päästä rakentamaan kokonaan uusi opetussuunnitelma turvatarkastushenkilöstön koulutuksiin ja lähtökohdat sen rakentamiseen olivat erinomaiset. Projekti antoi mahdollisuuden hyödyntää nykyistä tietoa ja taitoa opetukselta sekä työelämän ammattitaitovaatimuksista ammattialan suhteen.

2.3 Projektin aiheen rajaus

Siviili-ilmailua turvataan laittomilta teoilta monilla eri tavoin. Turvatarkastushenkilöstön koulutukset muodostavat yhden kokonaisuuden, jolle on annettu selkeät kansainväliset vaatimukset. Niitä täydennetään kansallisella lainsäädännöllä, asetuksilla sekä Ilmailuhallinnon antamalla määräyksillä ja ohjeilla.

Turvatarkastushenkilöstön koulutukset muodostuvat perus- ja määräaikaikoulutuksista. Koulutuksia annetaan viiteen eri työtehtävään (Ilmailumääräys Siviili-ilmailun turvaamiseen liittyvät koulutusvaatimukset ja hyväksynyt SEC M1-1, 1). Tuottamani projekti rajattiin koskemaan kaikkia Ilmailumääräyksessä SEC M1-1 kuvattuja turvatarkastushenkilöstön koulutusten työtehtäviä. Tämä valinta oli luonnollinen, koska toimeksiantajalla oli selkeä kiinnostus tarjota mahdollisimman kattava ja monipuolinen koulutusvalikoima vastaamaan ilmailun palveluketjussa toimivien yritysten tarpeita.

Turvatarkastushenkilöstön koulutuksiin kuuluu olennaisena osana muutamia muitakin pätevyysvaatimuksia. Näitä vaatimuksia ovat vaarallisten aineiden ilmakuljetukseen sekä turvavotulla alueella liikkumiseen liittyvät koulutukset. Opinnäytetyöni osalta oli erittäin tärkeää rajata opetussuunnitelman tuottaminen käytettävissä oleviin resursseihin ja toimeksiantajan toiveisiin nähden koskemaan vain turvatarkastushenkilöstön koulutusten opetussuunnitelmaa.

2.4 Projektille asetetut tavoitteet

Tämän projektin tavoitteena oli tuottaa toiminnallinen ja työelämälähtöinen opinnäytetyö, jonka produktina on opetussuunnitelma turvatarkastushenkilöstön koulutuksiin. Opetussuunnitelman rakenne muodostui Ilmailuhallinnon julkaiseman ilmailumääräyksen Siviili-ilmailun turvaamiseen liittyvät koulutusvaatimukset ja hyväksynyt SEC M1-1 (2008) mukaiseksi. Ilmailumääräys sisältää kuvauksen siitä, millaisista opetuskokonaisuuksista turvatarkastushenkilöstön koulutukset muodostuvat ja millaisia vähimmäisvaatimuksia koulutusten järjestämiselle asetetaan. Tämän lisäksi opetussuunnitelman tarkoituksena on toimia ikään kuin Avia Line Oy:n käytinkorttina siten, että se sisältää juuri ne olennaiset ja omaleimaiset ratkaisut, joita yritys haluaa tarjota erottuakseen muista koulutusorganisaatioista. Luomani opetussuunnitelman avulla pyrin myös helpottamaan kouluttajien ja koulutussuunnittelijoiden työtä; sisältö on jäsenelty ja suunniteltu niin, että se on loogisempi ymmärtää ja soveltaa eteenpäin suunnittelu- ja toteutustyössä.

Toimeksiantajan asettamien tavoitteiden lisäksi olen erottanut omat oppimiseen liittyvät tavoitteeni. Tämän opinnäytetyön kautta haluan ensinnäkin edistää omaa ammatillista osaamistani sekä oman asiantuntijuuteni kehittymistä siviili-ilmailun turvaamisen liittyvissä työtehtävissä. Asetin tavoitteekseni myös turvatarkastuskoulutuksiin sekä varsinkin kouluttamiseen liittyvän osaamiseni syventämisen. Koska Avia Line Oy:ssä oppiminen pohjautuu sosio-konstruktiviseen oppimiskäsitykseen, pyrin myös ymmärtämään ja sisäistämään sen merkitystä osana opetussuunnitelman tuottamista.

3 Toimeksiantajana Avia Line Oy

Avia Line Oy:n yritystiedotteeseen (2008) pohjautuen, Avia Line Oy on koulutusorganisaatio, jonka tehtävänä on tarjota asiakkailleen uudenlaista, entistä kilpailukykyisempää sekä kansainvälisesti korkeatasoista turvallisuuskoulutusta. Lisäksi yritys tarjoaa kustannustehokkaita asiantuntija- ja turvallisuuspalveluratkaisuja sekä konsultointia ilmailun palveluketjun toimijoille, yrityksille ja yhteisöille. Koulutusorganisaation kautta ilmailun palveluketjussa toimivat organisaatiot saavat kaikki siviili-ilmailun turvaamiseen sekä matkustajarajapinnassa toimivien henkilöiden koulutukseen liittyvät palvelut. (Avia Line Oy, 2008.)

Koulutusorganisaatio toimii yritystiedotteensa (Avia Line Oy, 2008) mukaan kansallisen siviili-ilmailuviranomaisen eli Ilmailuhallinnon antamien säädösten mukaan. Koulutusohjelmien sisällöt on rakennettu täyttämään kulloinkin voimassa olevan kansainvälisen lainsäädännön, standardien ja suositusten asettamat vaatimukset. (Avia Line Oy, 2008.)

Avia Line Oy muodostuu kolmesta liiketoimintayksiköstä, jotka ovat Safety & Security Training, Services ja Consulting. Suomeksi liiketoimintayksiköt ovat Turvallisuus, Palvelut ja Konsultointi. (Avia Line Oy, 2008.)

Safety & Security Training - yksikkö vastaa muun muassa siviili-ilmailun turvaamisen sekä vaarallisten aineiden ilmakuljetukseen liittyvistä koulutuksista. Lisäksi yksikkö antaa kohdennettua turvallisuusalan lisä- ja täydennyskoulutusta asiakkaiden tarpeiden mukaan. (Avia Line Oy, 2008.)

Avia Line Oy:n yritystiedotteen (2008) mukaan, services - yksikkö vastaa esimerkiksi teknisten turvatarkastusten toteutuksesta asiakkaille, tieto- ja viestintätekniikasta, ohjelmistojen ja tuotteiden koordinoinnista, myynnistä sekä markkinoinnista. Yksikön liiketoimintaan kuuluu myös koulutus - ja opetusmateriaalien maahantuonti sekä jälleenmyynti. Services - yksikkö tarjoaa myös turvakoulutuksiin liittyvää perehdyttämiskurssin valvontaa sekä käytännön kohteiden arviointia. Henkilöstön vuokrauspalvelut kuuluvat Services- yksikön alaisuuteen. (Avia Line Oy, 2008.)

Consulting - liiketoiminnan osa-alueet ovat onnettomuus- ja vaaratilanteiden tutkinta sekä erilaiset konsultointi- ja auditointipalvelut (Avia Line Oy, 2008).

4 Projektin aineiston hankinta

Aineiston hankinnassa perehdyin siviili-ilmailun turvaamista koskevaan kansainväliseen ja kansalliseen lainsäädäntöön sekä turvatarkastuksiin liittyviin käytännön ohjeistuksiin. Käsitteiden analysoimiani valmiita aineistoja tarkemmin luvussa 6.2.

Koulutusta ja itse käytännön turvatarkastustyötä koskevan lainsäädännön sekä ohjeistuksen lisäksi koin tärkeäksi sisäistää Avia Line Oy:n koulutuksiin liittyvän teoreettisen tietopohjan sosiokonstruktiivisesta oppimiskäsityksestä.

Seuraavissa luvuissa esittelen sosiokonstruktiivisen oppimiskäsityksen peruseriaatteita ja sen hyödyntämistä opetussuunnitelmatyössä. Tämän jälkeen käyn läpi laadukkaan opetussuunnitelman tuottamisen pääperiaatteita.

4.1 Teoreettinen viitekehys sosiokonstruktiivisesta oppimiskäsityksestä

Tynjälän (1999) mukaan sosiokulttuuristen teorioiden keskeinen ajatus on, että oppiminen ja tiedon muodostus ovat perusteiltaan sosiaalisia ilmiöitä eikä niitä voida tarkastella irrallaan sosiaalisesta ja kulttuurisesta kehiksestään. (Tynjälä 1999, 44,56.) Samaa mieltä ovat myös

Saaristo ja Jokinen (2003), joiden mukaan tietomme todellisuudesta välittyy ja muotoutuu sosiaalisissa prosesseissa. Tiedon ja todellisuuden välille ei voida vetää selvää rajaa ja tieto ei ole todellisuuden yksiselitteistä jäljentämistä. Tieto todellisuudesta on aina luonteeltaan tuottavaa. Kaikki se mitä ihminen on, rakentuu sosiaalisesti. Sama pätee tietoon, jossa yhteisö on tiedon muodostumisen tausta. (Saaristo ja Jokinen 2003, 104.)

Kauppilan (2007) mukaan sosiokonstruktivisessa oppimiskäsityksessä oppiminen on yksilöllinen ja yhteisöllinen tietojen ja taitojen konstruktivinen rakennusprosessi. Tiedonmuodostus ja oppiminen käsitetään sosiaalisiksi ilmiöiksi, jossa opiskelijalle syntyy osallisuus tietoon ja kulttuuriin ja myös sosialisointiprosessi kehittyy. Sosiokonstruktivisessa oppimiskäsityksessä korostuu sekä yksilöllinen, että yhteisöllinen näkökulma. Yksilöllinen näkökulma tulee esille konstruktioiden ainutlaatuisuudessa. Yksilöllisen näkökulman osaan kuuluu sosiaalisen vuorovaikutuksen merkitys osaamisen pitkässä ketjussa. Oppiminen on tavoitteellista ja tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden opiskelijoiden ja opettajan kanssa. (Kauppila 2007, 113.)

Kauppilan mielestä (2007) sosiokonstruktivinen oppimiskäsitys perustuu interpersoonalliseen vuorovaikutukseen, vastavuoroisuuteen ja yhteistoiminnallisuuteen. Käytännössä tämän oppimiskäsityksen noudattaminen johtaa sellaisten opetusmenetelmien ja käytänteiden noudattamiseen, joissa sosiaalinen vuorovaikutus ja yhteistyö näyttelevät merkittävää osaa. Opiskelija hahmottaa ilmiöitä omakohtaisesti, mutta samalla vahvistaa jo oppimaansa sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa. Sosiaalinen vuorovaikutus muuttuu lopulta yksilölliseksi, kun opiskelija toimii ja sisäistää tietoja ja taitoja yksilönä ryhmässä. Opiskelija ilmentää itseään yksilönä, vaikka hän kokee ryhmässä toimivansa ikään kuin ryhmän vastuulla. Yksilön oppimisen vaikutukset näkyvät puolestaan sosiaalisina. (Kauppila 2007, 114.)

4.2 Opetussuunnitelman tuottaminen turvatarkastuskoulutukseen sosiokonstruktivisen oppimiskäsityksen näkökulmasta

Avia Line Oy:n turvatarkastushenkilöstön koulutuksien tiedot ja käsitykset oppimisesta perustuvat sosiokonstruktiviseen oppimiskäsitykseen. Hätösen (2001) mukaan koulutuspoliittinen tahto muuntuu arkipäivän toiminnaksi opetussuunnitelmassa joka konkretisoidaan opetussuunnitelmien rakenteiden ja sisällön suunnittelussa. Opetussuunnitelman opiskeltavien sisältöjen valintaan vaikuttavat merkittävästi koulutuksen järjestäjän käsitykset tiedosta ja oppimisesta. (Hätönen 2001, 46.) Hätönen (2001) korostaa, että koulutuksen järjestäjän tulee kääntää ammatillisen koulutuksen tehtävät ja tavoitteet omaksi toiminnakseen. Tätä toimintaa ohjaavat yhdessä linjattu tieto- ja oppimiskäsitys. Mitä selkeämmin nämä koulutukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet ilmenevät opetussuunnitelmaan konkretisoituna, sitä luontevammin koko toiminta tähtää perustehtävänsä laadukkaaseen toteuttamiseen. (Hätönen 2001, 52.)

Sosiokonstruktivisessa opetuksessa pyritään opiskelijan kannalta mielekkääseen oppimiseen. Se luo kestävä pohjan opiskelijan motivoitumiselle. (Kauppila 2007, 121.) Jotta turvatarkastushenkilöstön koulutuksissa vahvistettaisiin opiskelijoiden motivaatiota, jo opetussuunnitelman tuottamisen aikana on syytä miettiä erilaisia mielekkääseen oppimiseen tähtääviä keinoja ja menetelmiä. Kauppilan näkemyksiä voidaan soveltaa turvatarkastushenkilöstön koulutuksien opetussuunnitelmassa siten, että koulutusten tavoitteet on pyritty alusta alkaen luomaan oppimista edistäviksi. Mielekkäiden tavoitteiden tarkoituksena on, että opiskelijat kokevat oppitunneilla käsiteltävät asiat oman elämänsä kannalta hyödyllisiksi ja tarkoituksenmukaisiksi, jotta oppiminen olisi mahdollisimman kiinnostavaa. Koulutusten sisältöjen suunnittelussa on myös jätetty tilaa siihen, että opiskelijalla on mahdollisuus tuoda esiin omia kokemuksiaan käsiteltävästä asiasta. Käytännön esimerkkien ja teorian kohdatessa, oppimisen mielekkyys lisääntyy.

Koulutuksen järjestäjä voi soveltaa sosiokonstruktivistista oppimiskäsitystä tehokkaasti valitessaan opetussuunnitelman opiskeltavia sisältöjä. Kauppilan (2007) mielestä sisältöjä tuotettaessa, olisi hyvä luoda onnistumisen elämyksiä. Onnistuminen auttaa itsetunnon vahvistamisessa, jolla puolestaan on myönteisiä vaikutuksia. Jotta opiskelija onnistuisi tehtävässään, on tarpeellista suunnitella sopivan vaikeusasteen harjoituksia. Harjoitusten tulee olla haastavia, mutta ei liian vaikeita. Haasteellisen harjoituksen suorittaminen onnistuneesti innostaa ja palkitsee opiskelijoita. Kun tavoite on sopiva, siihen on aina syytä motivoida opiskelijaa. Opiskelijan tulisi sitoutua tavoitteen saavuttamiseen. Tähän auttaa se, jos tavoitteet ovat muotoiltu ja alusta asti suunniteltu tarpeeksi selkeästi, jotta opiskelija voi omaksua sen täysin itselleen. Ulkoa tulevat tavoitteet jäävät usein liian pinnallisiksi ja kauaksi siitä, mitä opiskelija itse haluaa. (Kauppila 2007, 128.)

Kauppilan ajatuksia lainatakseni, voin perustella sosiokonstruktivisen oppimiskäsityksen näkymisen turvatarkastushenkilöstön koulutuksien opetussuunnitelmassa muun muassa siten, että koulutusten opetuskokonaisuuksien sekä opetustilanteiden keskeisimmät tavoitteet on tuotu selkeästi esille. Kouluttaja keskustelee opiskelijoiden kanssa yhdessä opetussuunnitelman sisältämät opetustilannekohtaiset tavoitteet jokaisen opetustilanteen alussa ja lopussa. Keskusteluissa kouluttaja saa arvokasta tietoa opiskelijoiden käsityksistä ja uskomuksista oppitun- ja tavoitteiden täyttymisen osalta. Onnistumiseen tähtääviä elämyksiä pyritään opetussuunnitelmassa luomaan siten, että oppituntien sisältöihin on rakennettuna useita vaikeustasoltaan erilaisia harjoituksia. Opiskelijat voivat tehdä tällöin eri määrän tehtäviä ja myös erilaisia tehtäviä, jotta onnistumisen kokemukset vahvistuisivat. Kun opiskelija onnistuu vaikeassa tehtävässä, hänen itseluottamuksensa ja rohkeutensa kasvavat kohdata myöhemmin yhä vaativampia tehtäviä (Kauppila 2007, 120).

Kauppila (2007) painottaa, että sosiokonstruktiviseen oppimiskäsityksen mukaan opettajan tulisi toteuttaa opettajan rooliaan ottamalla opetuksen sisältöön mukaan erilaisia sosiaalisia elementtejä. Tällaisia sosiaalisia elementtejä ovat tiimi-, ja ryhmätyön erilaiset sovellukset. Näin opiskelijat aktivoituvat itsenäiseen toimintaan. (Kauppila 2007, 116.)

Kauppilan näkemys korostuu tuottamassani opetussuunnitelmassa muun muassa siten, että oppitunnit on rakennettu koulutusten sosiaalisen luonteen ymmärtämistä tukeviksi. Koulutuksen sisällöt on rakennettu käytännössä siten, että kouluttaja välttää mahdollisimman paljon yksinpuhelia ja suosii vuorovaikutusta mielekkäällä tavalla. Kouluttaja korostaa vuorovaikutusta jo koulutuksen alussa keskustelemalla opiskelusta ja sen tavoitteista sekä herättämällä opiskeltavaan teemaan liittyviä kysymyksiä. Tämän lisäksi oppimisprosessin aloitukseen on opetussuunnitelmassa liitetty ennakkotehtäviä, joita hyödynnetään erilaisissa vuorovaikutusaloituksissa, joissa opiskelijat tutustuvat toisiinsa. Samalla käsitellään ennakkotehtäviä ja niihin liittyviä vastauksia. Oppituntien sisällöissä on myös kiinnitetty huomiota yhteistoiminnallisuuden merkitykseen liittämällä niihin kysymyksiä, pieniä paripohdintoja, ryhmätehtäviä ja keskustelevia osuuksia.

Kauppila (2007) korostaa, että sosiokonstruktivisessa opetuksessa tulisi kiinnittää huomiota myös erilaisten yhteistyötaitojen opettamiseen. Sosiaalisten taitojen opettamisen tulisi sisältää mielialojen ja tunnetilojen havaitsemisen ja merkitysten opettamista. Opetussuunnitelman sisällöissä tulisi huomioida opiskelijoiden mahdollisuus oppia toisen asemaan asettumista ja empatian perustaitoja. Opiskelijalle tulisi antaa myös mahdollisuus havaita sanatonta viestintää, ymmärtää toisen intentioita ja pyrkimyksiä sekä toimia sosiaalisissa tilanteissa asianmukaisesti. (Kauppila 2007, 162.)

Turvataarkastushenkilöstön opetussuunnitelmassa sosiaalisten taitojen opetus korostuu opiskelijoille siten, että oppitunnit sisältävät yhteistyötaitojen opettelemista pienryhmissä, yhteisten kokemusten ja materiaalin jakamista, sanallisen ja sanattoman viestinnän hallitsemista sekä erilaisten kulttuurien ymmärtämistä. Opiskelijat harjoittelevat ratkomaan myös erilaisia sosiaalisia ongelmia, sovitteluun ristiriitatilanteita, käsittelemään aggressiivisuutta sekä toimimaan rakentavasti yhdessä monipuolisten harjoitusten avulla.

4.3 Laadukkaan opetussuunnitelman tuottaminen

Hätösen (2001) mukaan kun opetussuunnitelma on laadittu, sen elämä vasta alkaa. Opetussuunnitelma auttaa opiskelijoita tekemään valintoja eri oppilaitosten välillä. Kun oppilaitos on selkeästi linjannut toimintaansa, sen on myös helpompi keskittää resursseja juuri itselle tyypillisten vahvuuksien ja omaleimaisten ratkaisujen toteuttamiseen. (Hätönen 2001, 145.)

Rauste-von Wrightin ym. (2003) mukaan laadukkaan opetussuunnitelman roolia tulisi hahmottaa lähestymällä koulutusta systeemisesti, liikkuen samaan aikaan sekä organisaation, yhteisön että yksittäisten toimijoiden tasolla. Perinteisesti opetussuunnitelma sisältää sekä koulutuksen arvopohjan että niiden tiedollisten ja taidollisten tavoitteiden joukon, joiden oppimista pyritään mahdollistamaan. Tällöin tavoitteena on yksilön maailmankuvan jäsentäminen ja rikastuttaminen. Organisaation tasolla opetussuunnitelmaa voidaan vastaavasti pitää yhteisön jaettuna ja merkityksellisenä kertomuksena siitä, mitkä ovat yhteisön yhteiset tavoitteet ja miten niihin pyritään. Tämä voidaan hahmottaa narratiiviseksi prosessikuvaukseksi, jossa ovat ilmaistuna organisaation keskeisinä pidetyt haasteet ja suunnitelmat. Suunnitelmien pohjalta organisaatio pyrkii oppivana yhteisönä vastaamaan näihin haasteisiin. Näin ymmärrettynä laadukas opetussuunnitelma on yhteisön jaetun asiantuntijuuden työväline, joka vaatii jatkuvasti reflektointia työtettä organisaation kaikilla tasoilla. (Rauste-von Wrightin ym 2003, 203.)

Opetussuunnitelmaa tuotettaessa Hätönen (2001) muistuttaa, että opetussuunnitelman tulee kulua käytössä ja olla jatkuvan kehityksen perusta. Kouluttajien tulee käyttää opetussuunnitelmaa oman työnsä ohjenuorana. Ei siis riitä, että poimitaan opetussuunnitelmasta vai oman alueen kohdat. (Hätönen 2001, 145.)

Hätösen (2006) mielestä on tärkeää kiinnittää huomiota myös siihen, miten tarkaksi opetussuunnitelma kirjoitetaan. Laadukkaan opetussuunnitelman tulee olla elävä, toimiva ja jatkuvasti kehittyvä. Opetussuunnitelmatyö ei ole siis kokonaan tehty, kun sen runko on kirjoitettu. Opetussuunnitelman kehittäminen tulee sisällyttää osaksi opetussuunnitelman ideologiaa. Opetussuunnitelman tulee olla tiedottava mutta ei rajaava. (Hätönen 2001, 128.) Myös Auvinen, Dal Maso, Kallberg, Putkuri ja Suomalainen (2005) tukevat tätä näkemystä korostamalla, että opetussuunnitelmatyö ei pääty laadintaprosessiin ja kirjoitetun opetussuunnitelman valmistumiseen. Opetussuunnitelma on jatkuvasti keskeneräinen ja sen kehittäminen vaatii jatkuvaa arviointia. Arviointi jaetaan laadulliseen ja määrälliseen arviointiin. Laadulliseen arviointiin kuuluu esimerkiksi sisältöjen relevanttiuden ja koulutuksen tuottamien oppimistulosten tarkkailu. Määrälliseen arviointiin liittyvät taas opiskelijoiden valmistuneiden opiskelijoiden määrän ja opintosuoritusten tarkkailu. (Auvinen, Dal Maso, Kallberg, Putkuri ja Suomalainen 2005, 131.)

Hätönen (2006) huomauttaa, että laadukas opetussuunnitelma on myös opiskelijoiden työkalu. Opiskelijat voivat opetussuunnitelman avulla hahmottaa ne mahdollisuudet, joita on tarjolla opintojen tavoitteiden saavuttamiseksi. Opiskelijalla on mahdollisuus tehdä itsenäisiä valintoja, kun hänellä on tiedossa kokonaisuus, joka hänen tulee suorittaa opintojensa tavoitteiden saavuttamiseksi. (Hätönen 2006, 128.)

5 Käytetyt menetelmät

Opetussuunnitelman tuottamisessa turvatarkastushenkilöstön koulutuksiin, minulle annettiin mahdollisuus käyttää luovuutta, koska organisaatiolla ei ollut vielä valmiita malleja tai ohjeistoa käytössään. Keskeisimmäksi tiedonhankinnan menetelmäksi valitsin valmiiden aineistojen käytön. Koulutus ja siinä käsiteltävät keskeisimmät osakokonaisuudet on kirjattu kansainväliseen ja kansalliseen lainsäädäntöön sekä Ilmailuhallinnon ja lentoaseman pitäjän ohjeistuksiin. Valmiita aineistoja on tarjolla paljon, varsinkin opetuksen teoriaa on käsitelty kirjallisuudessa runsaasti. Siitä huolimatta kaikkea käytännön tietoa, varsinkaan kouluttajien hyväksi havaitsemaa, kokemusperäistä tietoa, ei ole dokumentoitu valmiisiin aineistoihin. Tämän vuoksi käytin täydentävänä menetelmänä haastattelua. Haastattelujen kautta sain tietoa koulutusorganisaation tavoitteista opetussuunnitelmassa käsiteltyjen käytännön kysymysten suhteen sekä viranomaisen näkökulmia koulutuksen sisällöllisiin vaatimuksiin.

5.1 Valmiiden aineistojen käyttö

Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2007) mukaan tutkittavaan ongelmaan voi saada vastauksen jo valmiiden aineistojen pohjalta. Valmiiden aineistojen käyttö voidaan jaotella viiteen eri kategoriaan: virallisiin tilastoihin ja tilastorekistereihin, tilastotietokantoihin, arkistojen materiaaleihin, aikaisempien tutkimusten tuottamiin materiaaleihin sekä muuhun dokumenttiaineistoon. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 181, 183-184.)

Tässä projektissa valmiiden aineistojen käyttö koostui aikaisemmista tutkimuksista, julkaisuista sekä muusta dokumenttiaineistosta. Pääosa valmiista aineistosta muodostui kuitenkin lainsäädännöstä, viranomaisen antamista ohjeista sekä määräyksistä.

5.2 Haastattelu

Opetussuunnitelman runkoa rakentaessani kiinnitin huomiota myös työelämälähtöisyyteen. Koulutusorganisaation tulee varmistaa yhteistyössä viranomaisen ja työnantajien kanssa, että turvatarkastushenkilöstön koulutukset vastaavat työelämän ammattitaitovaatimuksia. Muuttuvia työelämän tarpeita on vaikea ennakoida ilman selkeää visiota alan kehitysnäkökuilista. Tämän vuoksi koulutusorganisaation tulee käydä jatkuvia keskusteluja oman alan työelämän edustajien ja alaa säätelevien viranomaisten kanssa sekä pohtia millaisia ammatillisia pätevyksiä ja osaamista alalla toimimisessa ja alan kehittämisessä on tarpeen. (Hätönen 2007, 7-10.)

Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2007) mukaan avoimen haastattelun kautta päästään suoraan kielelliseen vuorovaikutukseen haastateltavan kanssa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara

2007, 199-200). Näin ollen avoimen haastattelun valinta, täydentämään aineiston hankintaa, menetelmänä oli luonnollinen. Lisäksi menetelmä on joustava, sillä saadaan selventävää tietoa kuten tulkintoja voimassa olevaan lainsäädäntöön ja ohjeisiin. Haastattelulla voidaan myös syventää saatavia tietoja esimerkiksi perustelujen tai esimerkkien kautta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 199-200.)

Opinnäytetyössäni avoin haastattelu toteutettiin keskusteluina ilman etukäteen tarkasti rajattua runkoa. Avoimessa haastattelussa selvitetään haastateltavan ajatuksia, mielipiteitä, tunteita ja käsityksiä sen mukaan kuin ne tulevat vastaan keskustelun kuluessa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 204.)

6 Projektin eteneminen

Projektini toteutus sijoittui syksyyn 2008 ja siitä voidaan erottaa viisi eri vaihetta. Selkeää linjanvetoa vaiheiden välille on kuitenkin vaikea asettaa. Esimerkiksi erilaisista muutostarpeista johtuen, huomasin toteuttaneeni vaiheita osittain päällekkäin.

Projekti aloitettiin tehtävän asettamisella, jolloin sovin työn tilaajan kanssa projektin tekemisestä ja asetimme sille tavoitteet, rajasimme aiheen, sovimme aikataulusta sekä sisällöllisistä vaatimuksista. Seuraava askel työssäni oli projektin aineistoon perehtyminen ja käytettävien menetelmien valinta. Kuvaan aineistoon perehtymisen vaiheita sekä menetelmien valintaa tarkemmin luvussa 6.2. Kolmantena vaiheena työssäni oli aineiston analyysi ja sen tulkinta. Tämän jälkeen pääsin aloittamaan varsinaisen projektin kirjoitus- ja muokkaustyön.

Kirjoitus- ja muokkaustyön jälkeen vuorossa oli projektini arviointi ja viimeistely. Tähän sisältyi projektini lopputuotteen, opetussuunnitelman, hyväksyttäminen Ilmailuhallinnolla ja toimeksiantajalla. Kun opetussuunnitelma täytti sekä viranomaisvaatimukset että työn toimeksiantajan asettamat tavoitteet, toimeksiantaja otti sen käyttöön. Vaikka projektini lopputuote onkin jo käytössä, virallisesti projektini tulee päättymään kun opinnäytetyöprosessini on valmis. Opinnäytetyöni kokonaisvaltainen arviointi tapahtuu sekä oppilaitoksen että toimeksiantajan taholta.

6.1 Projektin asettaminen

Projektini lähti käyntiin tarpeesta saada Avia Line Oy:lle Ilmailuhallinnon myöntämä koulutuslupa turvatarkastushenkilöstön perus- ja määräaikauskoulutuksiin. Minulla on aikaisemman työhistoriani perusteella kokemusta vastaavien koulutusten järjestämisestä ja kehittämisestä joten oli luonnollista, että voisin tehdä opetussuunnitelman alusta asti yrityksen tarpeisiin.

Rajausvaiheessa kävin keskusteluja aiheesta toimeksiantajan edustajan kanssa. Koska aihealue on selkeä ja looginen kokonaisuus, emme lähteneet rajaamaan projektia koskemaan vain tiettyjä turvatarkastushenkilöstön koulutusten osa-alueita tai työtehtäviä. Sisällöllisinä vaatimuksina minun tuli kuitenkin huomioida, että turvatarkastajien pätevyysvaatimuksiin sisältyy myös siviili-ilmailun turvaamiseen liittyvään normistoon kuulumattomia osioita. Turvatarkastajalla tulee esimerkiksi olla voimassa oleva vaarallisten aineiden ilmakuljetukseen liittyvä pätevyys.

Päätimme toimeksiantajan kanssa rajata kaikki muut mahdolliset pätevyysvaatimukset ja niihin liittyvät koulutukset työni ulkopuolelle. Vaikka turvatarkastushenkilöstön opetussuunnitelman ei tullut sisältää muita normistoon kuulumattomia osioita, käytännössä osa koulutuksen sisällöistä on linkittynyt hyvin kiinteästi vaarallisten aineiden ilmakuljetukseen koulutukseen. Minun tuli ottaa tämä huomioon opetussuunnitelman rakenteessa. Muina sisältövaatimuksina sovimme turvatarkastushenkilöstön opetussuunnitelman täyttävän koulutuksille asetetut viranomaisvaatimukset sekä toimeksiantajan näkemykset opetuksesta ja oppimisesta. Projektin kuluessa asettamisvaiheessa sovitut linjaukset osoittautuivat onnistuneiksi eikä muutoksille ollut tarvetta.

Projektin aikataululliseksi tavoitteeksi asetimme yhdessä toimeksiantajan kanssa lokakuun lopun vuonna 2008. Pääsin aloittamaan työn täysipainoisesti elokuun lopussa ja opetussuunnitelma valmistui aikataulun mukaisesti lokakuun aikana.

6.2 Aineistoon perehtyminen ja menetelmien valinta

Aineistoon perehtyminen oli koko projektiin suhteutettuna eniten aikaa vievä vaihe. Siviili-ilmailun turvaamiseen ja turvatarkastuksiin liittyvä valmis aineisto koostuu pääosin kansainvälisestä lainsäädännöstä, joka on saatettu voimaan Euroopan Unionin yhteisöläinsäädännössä sekä Suomen kansallisessa lainsäädännössä. Kansainvälinen lainsäädäntö perustuu 7 päivänä joulukuuta 1944 tehtyyn Chicagon kansainvälisen siviili-ilmailun yleissopimukseen ja sen liitteisiin, erityisesti liitteeseen 17. Liite 17 käsittelee turva-asioita kansainvälisen siviili-ilmailun suojaamiseksi laittomilta teoilta. Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) alainen kansainvälinen siviili-ilmailujärjestö (ICAO) toimii siviili-ilmailun yhteistyöelimenä ja kokoaa kansainväliset säännökset jäsenvaltioiden hyväksyttäväksi.

Yhteisöläinsäädäntö ottaa kantaa siviili-ilmailun turvaamiseen Euroopan neuvoston ja parlamentin asetuksissa 2002/2320 ja 2008/300. Kansainvälisen lainsäädännön osalta perehdyin ICAO:n julkaisemaan liitteeseen 17, jonka pohjalta asetus 2002/2320 on laadittu. Euroopan neuvoston ja parlamentin asetus 2002/2320 sekä sitä täydentävät komission asetukset olivat perustana koko projektilleni.

Euroopan neuvoston ja parlamentin asetusta 2008/300 täydentävien komission asetusten laadinta on vielä kesken, joten osa aikaisemman asetuksen vaatimuksista on vielä voimassa. Uudet asetukset on tarkoitus saattaa voimaan viimeistään vuoden 2010 loppuun mennessä.

Tammikuussa 2009 Ilmailuhallinnolta saadun suullisen tiedon mukaan koulutukseen liittyvät yhteiseurooppalaiset koulutusvaatimukset saadaan mahdollisesti valmiiksi jo syksyn 2009 aikana.

Kansallinen lainsäädäntö koostuu Ilmailulaista 2005/1242 sekä Ilmailuhallinnon antamista ilmailumääräyksistä. Ilmailulain luku 11 määrittelee siviili-ilmailun turvaamiseen liittyvät toimenpiteet. Ilmailumääräyksistä, Ilmailumääräys SEC M1-1 koskee siviili-ilmailun turvaamiseen liittyviä koulutusvaatimuksia ja -hyväksyntöjä. Lisäksi Ilmailuhallinto on yhteisölainsäädännön perusteella velvollinen ylläpitämään siviili-ilmailun kansallista turvaohjelmaa, johon on koottu eri ilmailun toimijoita koskeva lainsäädäntö, velvoitteet ja soveltamisohjeet yksiin kansiin.

Euroopan siviili-ilmailukonferenssi (ECAC) antaa suosituksia, joita Suomi pääosin noudattaa. Muun muassa siviili-ilmailun turvaamiseen liittyvät suositukset on kuvattu dokumentissa Doc. 30, joka on jaettu kahteen osaan. Osa 1 on julkinen dokumentti, joka kuvaa toimenpiteet ja osa 2 on viranomaiskäyttöä varten luotu tarkempi dokumentti. Kansainvälinen ilmakuljetusliitto (IATA) on lentoyhtiöiden etujärjestö, joka julkaisee omaa Security Manual:ia lentoyhtiöiden tarpeisiin. Siinä on kuvattu turvatoimien järjestämistä lentoyhtiöiden näkökulmasta mutta itse turvatarkastustoimintaan on keskitytty suhteellisen vähän.

Valmiisiin aineistoihin tutustumisen lisäksi, toiseksi tiedonhankinnan menetelmäksi valitsin avoimen haastattelun. Toteutin kaksi avointa haastattelua. Haastattelutilanteissa oli mukana sekä toimeksiantajan että viranomaisen edustajia. Koska kaikkiin opetussuunnitelmaa koskeviin kysymyksiin ei ollut mahdollista saada suoraa vastausta valmiista aineistoista, joko tulkinvaraisuuden tai aiheen määrittelemättömyyden vuoksi, avoimien haastatteluiden toteuttaminen oli välttämätöntä tarvittavien tietojen saamiseksi.

6.3 Aineiston analyysi ja tulkinta

Aloitin aineiston analysoinnin ja tulkinnan samalla, kun keräsin projektiini liittyvää lainsäädäntöä sekä ohjeistuksia. Pelkän normiston tuntemus ei riittänyt opetussuunnitelmani tuottamiseen, vaan tutustuin myös Avia Line Oy:ssä vallitsevaan opetus- ja oppimiskäsitykseen sosiokonstruktiivisesta näkökulmasta sekä opetussuunnitelman laatimisen peruseräitteisiin.

Ennen varsinaista kirjoitusvaihetta analysoin turvatarkastuksiin liittyvän lainsäädännön, ohjeet, määräykset sekä toimintaohjeet. Lisäksi sain paljon uusia ideoita tutustuessani sosiokonstruktiivista oppimiskäsitystä käsittelevään kirjallisuuteen. Kävin myös useita keskusteluja toimeksiantajan edustajan kanssa opetussuunnitelman sisällöllisistä kysymyksistä ja eri näkökulmista koulutettaviin aihealueisiin.

6.4 Projektin kirjoittaminen ja muokkaaminen

Aloitin opetussuunnitelman varsinaisen kirjoittamisen aineiston keräämisen ja analysoinnin jälkeen. Opetussuunnitelman kirjoittamisvaihe sijoittui ajallisesti elokuusta lokakuuhun 2008. Vallitsevan lainsäädännön muutosten vuoksi, jouduin kirjoittamaan osan opetussuunnitelmasta useampaan otteeseen.

Keskeisin muutos työni aikana koski ilmailumääräystä Siviili-ilmailun turvaamiseen liittyvistä koulutusvaatimuksista ja hyväksynnöistä, SEC M1-1 (2008), joka astui voimaan 15.9.2008. Määräyksen uudistuminen ei tullut yllätyksenä, sillä myös työni toimeksiantaja oli antanut lausuntonsa ilmailumääräykseen sen luonnosvaiheessa. Lisäksi minun tuli huomioida Euroopan neuvoston ja parlamentin asetuksen 2008/300 uudistustyö, joka jatkui koko prosessin ajan. Opetussuunnitelman rakenne tuli toteuttaa siten, että valmis dokumentti on helppo päivittää vastaamaan lainsäädännön muutoksia ja työelämän vaatimuksia.

Opetussuunnitelma jakaantui yhteentoista lukuun. Loogisena alkuna työlle oli koulutusorganisaation esittely omana lukunaan. Seuraavan luvun sisältö avasi turvatarkastushenkilöstön koulutuksen lähtökohтия ja päämääriä sekä turvatarkastuksissa sovellettavia säädös- ja määräysviitteitä. Ensimmäisten lukujen tarkoituksena oli avata uudelle lukijalle, mihin viitekehykseen turvatarkastushenkilöstön perus- ja määräaikauskoulutukset perustuvat.

Seuraavissa luvuissa käsitteelin turvatarkastushenkilöstön koulutusten rakentumista, opetuskokonaisuuksia ja niissä käsiteltäviä aihealueita. Avasin jokaiseen opetuskokonaisuuteen keskeisimmät tavoitteet sekä käytettävät opetusmenetelmät. Lopuksi määrittelin jokaisesta aihealueesta oppituntien keskimääräisen keston sekä käytettävän opetus- ja oppimateriaalin.

Koulutusten sisältöjen ja opetusmenetelmien avaamisen jälkeen, käsitteelin opetussuunnitelman seuraavissa luvuissa opiskelijan motivointia, palautteen antoa ja arviointia, osaamisen loppuarviointia, todistuksen kirjoittamista, koulutuskirjanpitoa, opetussuunnitelman päivittämistä sekä opetushenkilöstön pätevyyyksiä.

6.5 Projektin arviointi ja viimeistely

Projektin lopputuotteena syntyi 58 sivuinen opetussuunnitelma, jonka Ilmailuhallinto on hyväksynyt. Avia Line Oy on saanut koulutusluvan ja he voivat antaa opetussuunnitelman mukaista turvatarkastushenkilöstön perus- ja määräaikauskoulutusta. Yritys on nimetty Ilmailuhallinnon hyväksymäksi turva-alan koulutusorganisaatioksi.

Opetussuunnitelma on otettu käyttöön ja toimeksiantaja on järjestänyt koulutuksia opetussuunnitelman mukaisesti. Kokonaisuutena opetussuunnitelma on vastannut tarkoitustaan koulutuksien työkaluna. Ensimmäisestä, opetussuunnitelman mukaisesti toteutetusta turvatarkastushenkilöstön peruskoulutuksesta, saatu opiskelijapalaute oli kouluttajille paras koskaan saavutettu. On kuitenkin mahdollista, että tämä johtui enemmän koulutusorganisaation motivaatiosta ja opiskelijoista itsestään, kuin opetussuunnitelmasta. Uskon, että opetussuunnitelma on vain yksi osa koulutuksien järjestämisessä. Ihmiset, kouluttajat ja opiskelijat, ovat mielestäni tärkein osa koko koulutusten onnistumista.

Vaikka tekemäni työ onkin jo käytössä, se ei ole lopullinen. Uusia muutoksia on jo tiedossa, ja tulen tekemään seuraavan päivityksen viimeistään syyskuussa 2009. Rakenne mahdollistaa nopean päivitystyön tekemisen, koska pääsääntöisesti muutokset kohdistuvat yksittäisiin aihealueisiin, opetuskäytäntöihin tai koulutusten kestoihin.

7 Opinnäytetyöprosessin arviointi

Projektin tavoitteena oli tuottaa opetussuunnitelma siviili-ilmailun turvaamistehtävissä toimivan turvatarkastushenkilöstön koulutuksiin. Asetimme yhdessä projektin toimeksiantajan kanssa tavoitteet ja ne on esitelty aikaisemmin kappaleessa 2.4. Toteutettujen koulutusten, viranomaisluvan sekä toimeksiantajan antaman palautteen perusteella voin todeta, että asetetut tavoitteet saavutettiin. Opetussuunnitelma mahdollistaa turvatarkastushenkilöstön perus- ja määräaikauskoulutukset kaikkien työtehtävien osalta. Opetussuunnitelma toimii tarkoituksensa mukaisesti ohjeistona kouluttajille yhdenmukaisten koulutuksien järjestämiseksi.

Mielestäni omat henkilökohtaiset tavoitteeni täyttyivät. Asetin tavoitteikseni oman asiantuntijuuteni syventämisen turvatarkastuskoulutusten osalta sekä sosiokonstrukttiivisen oppimiskäsityksen syvemmän ymmärtämisen ja hyödyntämisen käytännön työtehtävissä. Lisäksi työ antoi mahdollisuuden arvioida kokonaisvaltaisesti omia käsityksiäni opettajuudesta ja peilata niitä vallitseviin käytänteihin sekä vallitsevaan teoreettiseen tietopohjaan. Pääsin myös hyödyntämään aikaisemmin oppimaani teoria- ja tietopohjaa. Kokonaisuutena opinnäytetyöprosessini oli mielenkiintoinen ja kehittävä.

8 Katse tulevaisuuteen

Siviili-ilmailun turvaamiseen liittyvät toimenpiteet laittomien tekojen ja onnettomuuksien sekä vaaratilanteiden ehkäisemiseksi muuttuvat jatkuvasti. Suurimpia muutoksia lähivuosina tulee olemaan Euroopan neuvoston ja parlamentin asetuksen 2008/300 voimaansaattaminen. Tämän myötä alan normipohja uudistetaan vastaamaan tämänhetkisiä vaatimuksia. Tämä tuo muutoksia myös koulutukseen. Luonnosversio uusista koulutusvaatimuksista on jo tätä tekstiä kirjoittaessani valmis, ja uusitut koulutusvaatimukset astuvat voimaan vuonna 2010. Muutoksia on tulossa erityisesti turvatarkastushenkilöstön kuvantulkinnan koulutuksen osalta ja muutenkin jatkuvan työssäoppimisen henki on luettavissa luonnosvaiheen normiversioista.

Yhtenä keskustelun aiheena jatkossa tulee varmasti olemaan verkko-oppimisympäristöjen hyödyntäminen erilaisissa konteksteissa, myös turvatarkastushenkilöstön koulutusten osalta. Vaikka tätä opetussuunnitelmaa tuottaessani, verkko-oppiminen ei noussut merkittävään opetukselliseen osaan, uskon että tulevaisuudessa sen käyttömahdollisuuksista tullaan keskustelemaan vielä kiivaasti. On selvää, että hyötyinä suurten etäisyyksien maassa, kuten Suomessa, on aikaan ja paikkaan sidotun koulutuksen saattaminen tietoverkkoihin kustannustehokasta ja järkevää. Ongelmalliseksi tämän kuitenkin tekee se, että suuri osa käsiteltävien opetuskokonaisuuksien materiaalista ei ole julkista, joten sen vieminen verkko-oppimisympäristöihin ei toistaiseksi ole ollut mahdollista.

Ennemmin tai myöhemmin osa julkisesta aineistosta tulee olemaan opiskelijoiden käytössä myös verkko-oppimisympäristöissä. Verkko-oppimisen menetelmien kehittäminen, varsinkin julkisen materiaalin suhteen, on yksi jatkokehitysajatus tulevaisuuden koulutukseen. Arvailujen varaan jää kuitenkin kysymys siitä, ovatko turvatarkastushenkilöstön koulutukset verkko-oppimisen menetelmillä mahdollisia tai edes järkeviä? Nykyisillä menetelmillä ja järjestelmillä esimerkiksi käytännön työtaitojen opettaminen ei ole vielä mahdollista tai ainakaan opiskelijan oppimista tukevaa.

Toinen merkittävä tietoverkkoja hyödyntävä jatkokehitysajatus on kuvantulkinnan simulaattorikoulutuksen jalkauttaminen turvatarkastushenkilöstön työympäristöön. Tämä ajatus on jo osittain toteutunut, sillä koulutussimulaattoreita on jo saatavilla ja osa koulutusorganisaatioista on ottanut ne käyttöön. Suomalaisia tutkimuksia kuvantulkinnan simulaattorikoulutuksesta ei kuitenkaan ole vielä tehty. Yksi tutkimuskohde tulevaisuudessa onkin simulaattorikoulutuksen vaikutus osaamistasoon nimenomaan suomalaisessa lentoasemaympäristössä.

Turvatarkastushenkilöstön koulutuksia järjestetään nykyisin pienen oppilaitos- ja kouluttajaverkoston piirissä. Tämän tekstin kirjoittamisen aikaan, vain kolme organisaatiota järjestää säännöllisesti koulutuksia Suomessa. Koulutuksien kehittymisen ja yhdenmukaisen osaamista-

son varmistamiseksi, yhteistyö ja verkostoituminen eri toimijoiden kesken ovat mielestäni ensisijaisen tärkeitä. Kehittymisen ja tasalaatuisuuden toisena kehittämismenetelmänä näkisin alan eri toimijoiden benchmarking:n eli oman toiminnan vertaamisen alan parhaisiin käytänteisiin. Näin pienellä toimialalla ei ole varaa nurkkakuntaisuuteen vaan toimijoiden yhteistyön ja oppimaan oppimisen kautta yhdessä pääsemme vieläkin tehokkaampaan ja laadukkaampaan lopputulokseen.

Lähteet

Auvinen, P., Dal Maso, R., Kallberg, K., Putkuri, P. & Suomalainen, K. 2005. Opetussuunnitelma ammattikorkeakoulussa. Joensuu: Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu.

Avia Line Oy yritystiedote. 2008. Vantaa: Avia Line

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hätönen, H. 2001. Eläköön opetussuunnitelma : Opas ammatillisille oppilaitoksille. Helsinki: Opetushallitus.

Hätönen, H. 2006. Eläköön opetussuunnitelma II : opas ammatillisen koulutuksen järjestäjille ja oppilaitoksille. Helsinki: Opetushallitus.

Ilmailuhallinnon vuosikertomus 2007. 2007. Ilmailuhallinnon viestintä. Helsinki: Yliopistopaino.

Ilmailulaki 1242/2005.

Kauppila, A. 2007. Ihmisen tapa oppia. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Rauste-Von Wright, M., Von Wright, J. & Soini, T. 2003. Oppiminen ja koulutus. Helsinki: WSOY.

Saaristo, K. ja Jokinen, K. 2003. Sosiologia. Helsinki: WSOY.

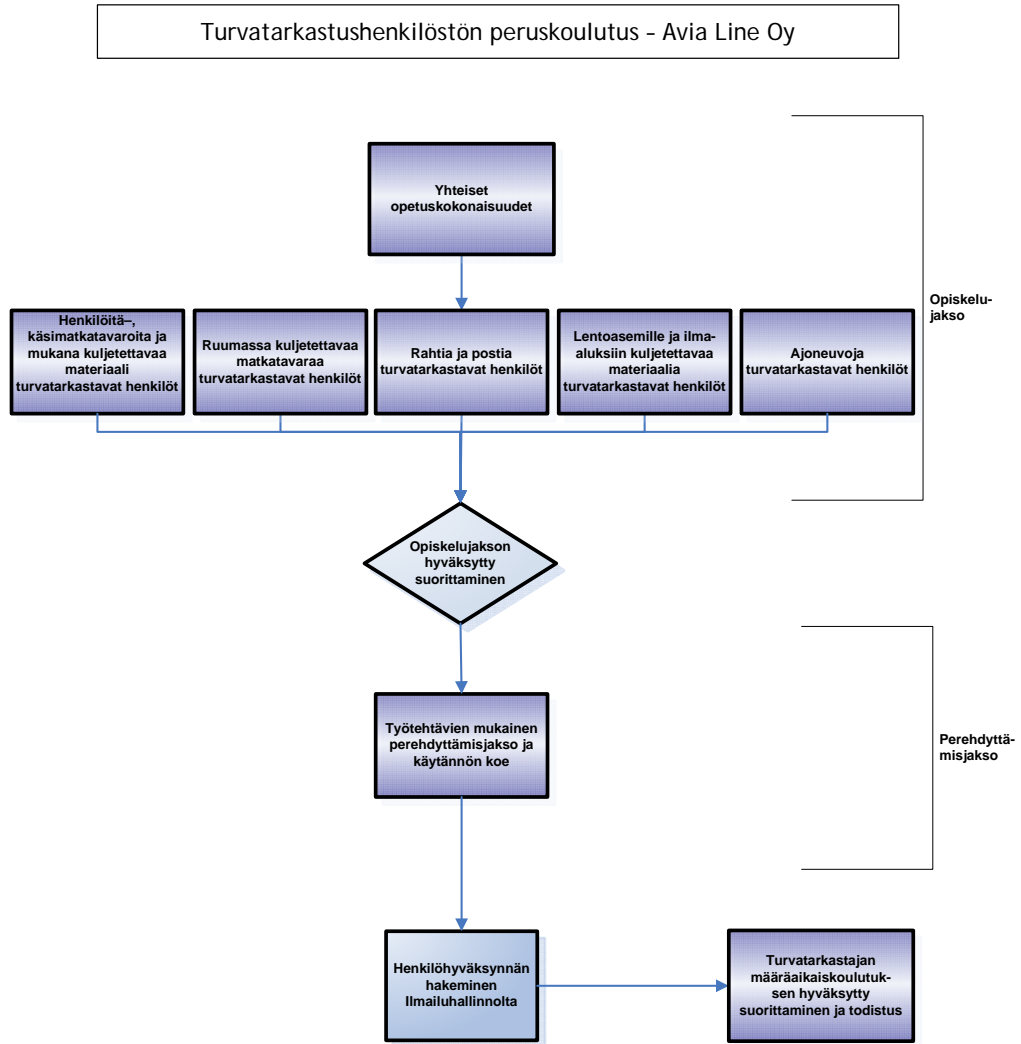
Siviili-ilmailun turvaamiseen liittyvät koulutusvaatimukset ja hyväksynät. Ilmailuhallinnon ilmailumääräys SEC M1-1. Saatavilla www.muodossa: <URL: http://tietopalvelu.ilmailuhallinto.fi/files/lth/imt-sec/sem1_01.pdf>. (luettu 10.9.2008)

Tynjälä, P. 1999. Oppiminen tiedon rakentamisena : konstruktivistisen oppimiskäsityksen perusteita. Helsinki: Kirjayhtymä.

Liitteet

Liite 1 Turvatarkastushenkilöstön peruskoulutusmalli	26
Liite 2 Turvatarkastushenkilöstön määräaikauskoulutusmalli	27

Liite 1 Turvatarkastushenkilöstön peruskoulutusmalli

Liite 2 Turvatarkastushenkilöstön määräaikaikoulutusmalli

